

De Reis naar Hedonië

DE REIS NAAR HEDONIE door Ria Gelmi en Wim Teunissen

*Eerste uitgever: Haarlem De Erven F. Bohn in 1903
Herdruk en bewerking door Wim Teunissen in 2015*

INHOUD

HOOFDSTUK

- 1) De onbekende stad
- 2) In het huis van de dokter
- 3) Eerste kennismaking met de kolonie
- 4) Kenmerken van de Hedonische beschaving
- 5) Hoe de Hedoniërs een ambacht leren
- 6) Beleefdheid en vormen
- 7) Waar Europa eens flink de waarheid gezegd wordt
- 8) De beeldende kunst
- 9) De muziek
- 10) De industriële kunst
- 11) Het bloemenfeest
- 12) De liefde en het huwelijk
- 13) De grote schoonmaak
- 14) Begrippen over opvoeding
- 15) De dagbladen
- 16) Het staatsbestuur
- 17) De sport, de jacht en de visvangst
- 18) De sociale kwestie
- 19) Waarom de Hedoniërs met een kleine dosis ongeluk tevreden zijn
- 20) Een kijkje in het verleden en in de toekomst
- 21) Algemeen voorkomen van de kolonie en haar bewoners
- 22) Een festijn van Sybarieten
- 23) Gesprek over het genot
- 24) De lagere school
- 25) Het feest van de schoonheid
- 26) In de school voor de ouders
- 27) Moed, vaderlandsliefde en oorlog
- 28) De ontvluchting

Voorwoord

Dit is een evangelie, lezer. Dat is zeker een groot woord. Maar het is een juist woord. Evangelie wil zeggen blijde boodschap. Welnu, het is een blijde boodschap, een goede tijding die ik u breng. Tot nu toe hebben de mensen die zeiden dat ze een nieuw evangelie kwamen verkondigen of verbreiden, beweerd dat de aarde een jammerdal is en een oord van boetedoening, een smartelijke voorbereiding voor een beter leven, ze hebben onthouding gepreekt van alle genoegens - of zoveel mogelijk - en kastijding des vlees. Ze noemden dat een blijde boodschap.

Hun woord werd niet altijd met geestdrift ontvangen. Velen meenden dat ze bedriegers waren en sommigen dorsten het te zeggen. Maar de algemene opinie was toch dat ze gelijk hadden in zover dat het leven ellendig was. Ja, het menselijke lot was moeizaam en bitter. Of er een beter leven was of dat het er niet was, dit leven was niet goed en kon niet goed zijn. Het was een ijdele droom het geluk te willen bereiken.

Welnu, lezer, dit boek wil u het tegendeel bewijzen, en u de middelen er toe aan de hand doen. Het leven der mensen kan gelukkig zijn, want er is op de aarde een heel volk dat gelukkig is. Ik kom er vandaan, en de herinnering zal me altijd zijn als een baken op mijn pad, als de frisse geurige dauw van de morgen, of als de kus van een lieve mond bij het afscheid.

HOOFDSTUK 1

DE ONBEKENDE STAD

Ik was uit Parijs naar Zuid-Afrika vertrokken in de winter van 1897 op '98. Ik was 35 jaar, pas getrouwd en mijn vrouw zou enige maanden later komen, als ik goed en wel gevestigd was. Maar wij waren door een felle storm overvallen dicht bij de Kaap, het schip was vergaan en ik had redding gezocht in een sloep, in gezelschap van een twintigtal matrozen en een jongen, Paul C..., wiens oude vader op het zinkende schip was achtergebleven, en mij met tranen in de ogen wanhopig zijn zoon had aanbevolen die hij nooit meer zou terugzien. Die jonge man, 17 jaar oud, was een prachtexemplaar van het menselijke ras; zijn lichaam was van een bewonderenswaardige evenredigheid en lenigheid, en zijn lieve en fijne gezicht had nu eens het onschuldig peinzende van een kind en dan weer iets guitigs, dat bijzonder aantrekkelijk was.

Ons klein bootje had het niet lang op zee uitgehouden, als een betrekkelijke stilte niet plotseling op de storm gevolgd was. Toch dreven we, na een zeil te hebben gehesen, snel naar het noorden, en gedurende de vele dagen dat we zo bleven dobberen, moeten we een heel eind hebben afgelegd. In de streek waar we ons bevonden was het erg warm, hetgeen ons 's nachts van pas kwam - want we hadden geen dekens bij ons - maar ons verschrikkelijke dorst bezorgende. Eindelijk, na dikwijls er aan gewanhoopt te hebben ooit weer iets anders te zien dan de oceaan, verscheen aan de horizon een smalle streep, en de volgende morgen was het Afrikaanse strand - of wat wij er voor hielden - vlak bij ons. We zagen op de kust, die nogal laag was, enige hutten van wilden, en zwarte vrouwen, bijna helemaal naakt, kookten iets op grote vuren. Goed gebouwde kerels, ongewapend, liepen op het strand heen en weer en gaven ons tekens. Ze praatten zeker onder elkaar, want ze maakten levendige gebaren. De matrozen waren ons zwervend en hachelijk bestaan zo moe (we hadden wel wat proviand meegenomen, maar we moesten er zuinig mee omgaan, en dan die brandende dorst!) dat ze al dadelijk het land met gejuich begroet hadden, en nu die wilden veeleer als een toevlucht beschouwden dan als een gevaar. Ze besloten dus aan land te gaan. Bovendien konden wind en stroom veranderen en ons weer in volle zee terugvoeren. Ik echter raadde mijn jongen makker hun voorbeeld niet te volgen, althans nog een beetje te wachten en ons ver van de kust te houden, Gelukkig voor ons. De arme kerels, die in het water gesprongen waren om naar de kust te zwemmen, werden, zodra ze opdoken, met lanssteken of knotsslagen afgemaakt.

De wilden hadden hun wapens gauw opgeraapt toen ze zagen dat de prooi binnen hun bereik was en vervolgden de enkelen die vluchtten met een verwonderlijke vlugheid en behendigheid. Dat koelbloedige vermoorden van hen die gedurende enige tijd onze lotgenoten waren geweest, die gruwelijke slachting onder de blauwe hemel, verlicht door een vrolijk zonnetje, deed

ons het uitschreeuwen van schrik en medelijden.

Maar de wind, die sinds het opkomen van de zon was aangewakkerd, dreef ons weer verder naar het Noorden, en daar de kust hier hoger werd, zagen we het eind van het drama niet meer. Nu scheen de kust verlaten; maar het waren loodrechte rotsen, die daar stonden als een muur die alle toegang afsloot. Met het zeil en een paar riemen trachten wij er zo dicht mogelijk langs te varen. Het water was doorschijnend helder. Men zag er op 20 meter diepte grootte vissen in zwemmen met weerschijn op de kleurige schubben. Het was eb, want de rotsen waren boven de waterlijn met een groene glibberige strook bedekt die nog voortdurend breder werd. Ineens opent zich midden in die groenachtige bekleding een doortocht, die bij hoog water helemaal onder moest zijn. We gaan er op goed geluk af binnen; als het gat doodliep, konden we er toch weer uit. We moesten bovendien alles wagen: het was onmogelijk nog een dag op zee door te brengen. De proviand was op, en de dorst vooral werd ondraaglijk; bovendien konden wind en golven veranderen. De gang in de rotsen was niet aardedonker, het geen een uitgang deed vermoeden. En waarachtig, na enige minuten varen, gaan de rotsen naar boven open, en een nauw vaarwatertje windt zich tussen hun wanden. Het wordt breder en loopt uit op een watervlak dat een natuurlijke haven vormt... Is het fata morgana of lijd ik aan hallucinaties door uitputting? Ik zie daar verscheidene scheepjes voor anker, van sierlijke vormen en bonte kleuren, met witte of gestreepte zeilen, en ik hoor het geroep van de matrozen!

Ik kijk mijn makker aan: we wrijven ons de ogen uit. Maar het visioen blijft. Het is een droomland. Aan de oever van het water groeit een heerlijke plantenwereld, die als een woud naar boven klimt tot de bergen op de achtergrond. Aan beide zijden van ons zijn steile rotsen, maar recht voor ons uit, achter de schepen, is het landschap open; en de bergen glooien en dalen af in een kudde van heuvels, waarvan de tropische plantengroei de horizon afsluit. We durven niet verder, want we zien op de schepen een zekere opschudding ontstaan. Ze hebben ons gezien! Maar dat zijn geen zwarten! Die wilden (of zijn het Europeanen?) hebben een lichte huid maar verbrand door de zon. Men ziet het al uit de verte, want verscheidene zijn spiernaakt. Ineens scheiden zich een paar bootjes af en komen op ons toe. Ze zijn zo licht en draaien en wenden over het water met zoveel bevalligheid en gemak dat het genot van het zien de gedachte aan gevaar haast niet op laat komen. Weldra zien we de matrozen van naderbij. Ze hebben buigzame en goed gevormde ledematen; op het hoofd hebben ze een stuk kleurig goed. Voor velen is dat het enige kledingstuk. Ze praten en roepen vrolijk in een welluidende taal, met levendige gebaren; hun witte tanden en zwarte ogen lachen ons toe. Ze springen op onze sloep en schijnen ons wat te vragen. Maar we begrepen hun taal niet, en gaven geen antwoord. Als om ons van een last te ontdoen, trekken ze ons de kleren van het lijf, zeker om te kijken hoe we er uit zien, en vinden het blijkbaar heel grappig ons pogingen te zien doen onze naaktheid te verbergen. Het schijnt

dat het mooie lichaam van mijn jongen vriend een gunstige indruk op hun maakt. Ze stelen hem als een klein kind. Daarna nemen ze ons mee op hun boten. We trachten geen al te gek figuur te slaan, en vragen ons in diepe verbazing af wat ons overkomt. Twee mannen die zeker onze wachters zijn, luisteren nieuwsgierig naar de woorden die we wisselen. Eindelijk landen we, voor wit marmeren trappen, en met een gebaar worden we uitgenodigd aan land te gaan, en naar boven te klimmen. Daar de zon brandt, plukt een van de mannen een paar bladeren, dompelt ze in het water en maakt er voor ons een hoofddekseel van. Dat is heerlijk koel aan het hoofd. We gaan nu een pad op tussen rotsen door, waarvan de wanden vol met struiken en lianen begroeid zijn. De weg lijkt lang voor onze vermoeide leden. Onze gidsen merken het; ze geven ons bananen en andere vruchten, en laten ons drinken aan een bron. Eindelijk komen we aan een open vlakte, maar zo vol begroeid dat ze op een woud lijkt. Maar wat een verscheidenheid in dat woud! Fluweelachtig gras, allerlei bomen en platen, grote bossen bloemen, rechte lanen en, - ja, en huizen! Af en toe, tussen het groen, ziet men een muurvlak, een reeks van zuilen, een dak of een veranda, en eindelijk komen we aan een prachtig gebouw van rooskleurig marmer, met een pleintje er voor, of liever een groot grasperk. Dat gebouw was in zuiver Korinthische stijl. We gaan er binnen en we bevinden ons in een grote zwemhal, een vierkante, ruime zaal met een mooi bekken in het midden. Het is een wellust onze verhitte en vermoeide leden in het frisse water te dompelen.

Na wat te hebben gezwommen, ga ik zitten op de wit marmeren trappen die overal om het bassin heen zijn en ik kijk rond. Het dak van de hal heeft vierkante openingen die bespannen zijn met rode stof, zodat er een roze schemerlicht in de zaal dringt. Op de marmeren vloer rondom het bekken wandelen langzaam enige mannen en jongens, zonder zwembroekjes, als bewegende standbeelden. Het is als een herleving van het oude Griekenland; en als om de begoocheling volkomen te maken, ontdek ik opschriften in het Grieks! Ja, kijk op de vier wanden van de zaal staan 4 woorden: ἀπόλαυση, ομορφιά, αγάπη, σοφία (genot, schoonheid, liefde, wijsheid). Daar ik denk dat ik droom, sta ik op, ik kijk strak naar de dingen om me heen, overtuigd dat het droomgezicht zal verdwijnen, of zich zal vervormen. Maar het blijft. Daar komt Paul uit het water. Dadelijk verscheen een van de mannen die ons hier hadden gebracht, hij trok ons bij de arm, en leidde ons in een klein kamertje dat op de omloop uitkwam. Daar legde een bediende ons neer op een divan, droogde ons de leden af, en wreef ze in met een zalf die ze lenig schein te maken en maar een heel flauwe aangename geur achterliet. Intussen hadden ze naast ons twee witte tunica's neergelegd, die ze ons op de schouder vastbonden. Daarna bracht men ons in een kleine zaal en we waren alleen.

Ik was zo verwonderd over alles wat ons overkwam dat ik geen woord wist te zeggen, want wat te onderstellen? Mijn jonge makker was zeker in het zelfde geval: hij wandelde zwijgend op en neer, in gedachten. Na enige

minuten gaat een deur open, en een man met een grijze baard en eerwaardig uiterlijk, rechtop lopend, met opgeheven hoofd en doordringende ogen, komt binnen. Hij zegt ons enige woorden in een taal die wij niet kenden, maar die, naar ik zou zeggen, op Arabisch leek. Daarna wacht hij een ogenblik. Daar we zwijgend blijven staan, vraagt hij gauw achter elkaar: "Italiani? Españoles? Français? Deutscher? English?" "Français," zeg ik, gelukkig dat ik iemand vind waarmee ik spreken kan. "Wel heren, zegt hij, hoe hebben jullie in dit land kunnen komen?" - Hij gaat op een bank zitten, ik doe het zelfde en ik vertel hem in het kort wat er met ons gebeurd is. "En nu eindelijk, voeg ik er bij, wilt u ons ook even inlichten, ons vertellen waar we zijn en of we ons leven zeker zijn?" - Voor uw leven heb je niet te vrezen, antwoordde hij, en je zult gevoed en goed verzorgd worden, want ik zie dat je het nodig hebt. De naam van het land zou u niet wijzer maken. Die is u onbekend. Kom maar met mij mee. Ik ben arts en woon hier dicht bij."

HOOFDSTUK 2

IN HET HUIS VAN DE DOKTER

Jullie moeten hier voorlopig blijven, zei de dokter, terwijl hij zijn huis binnenging, ik zal je iets te eten geven en daarna moet je naar bed gaan." Hij liet ons een kamer binnen gaan en drukte op een knopje. Een zilverachtig schelletje weerklonk en een bediende kwam binnen. Zijn baas zei hem enkele woorden en de bediende begon de tafel te dekken. Wij kregen vruchten, een paar beschuitjes en wat wijn. "Ik zal u nog niet veel kunnen geven, zei onze gastheer, want blijkbaar hebben jullie te lang gevestigd. Ik ga nu weg, want ik moet enige cliënten gaan bezoeken."

"O, u bedoelt uw patiënten?"

"Nee, die heb ik op het ogenblik niet. Ik bedoel cliënten, Ik zal u dat morgen wel uitleggen. De bediende zal u de slaapkamer wel aanwijzen.

Het welwillende onthaal dat we ontvingen had ons geheel en al gerust gesteld en onze tong losgemaakt. Paul verbaasde zich over de dokter die Frans kon spreken en over zijn cliënten sprak, dat geen patiënten waren. Ik vroeg me hoe er op de Afrikaanse kust een beschaafd volk kon zijn waar men nooit over had horen spreken.

De kamer waar we ons bevonden was heel eenvoudig en heel mooi. De muren waren bedekt met een soort schildering in frisse lichte kleuren die een stoet van buitengewoon bevallige figuren voorstelde. Maar toen we er dichterbij kwamen, zagen we dat het geen schildering was, maar matte tegels, die zo uitstekend gevoegd waren dat men de voegen haast niet kon onderscheiden. De vloer was van wit marmer en hier en daar belegd met veelkleurige matten. De grond was bezaaid met rozen die bloedrode plekken vormden op het sneeuwwitte marmer. Die rozen hadden geen doornen. Ze waren met water besprenkeld en maakten de kamer fris en geurig. Het was een tafereeltje van licht en kleurenpracht dat verrukkelijk voor het oog was. Aan één kant, tussen slanke zuilen, wapperde een gordijn, wit met roze gestreept en liet af en toe groene stukjes van een tuin zien, waaruit vrolijk geroep en fris gelach van kinderen ons toe klonk. Het licht kwam door grootte ronde gaten in de ruimte boven de kolommen aangebracht. Langs de muren stonden rustbanken met lichte stoffen bekleed.

Tot nog toe had het vreemde wat ons overkwam en de toestand van spanning waarin we verkeerden ons belet de vermoeienis te voelen. Maar na het maal overviel ons een onoverwinnelijke moeheid en van de aanwezigheid van de divans profiterend, vleiden we ons neer. Toen kwam de bediende weer binnen en gaf ons een teken dat we op moesten staan. Hij bracht ons in een frisse kamer die alleen door een klein raampje verlicht was. Er waren twee bedden, waarop hij ons wees dat we zouden gaan liggen. Ik wierp me gekleed op het mijne en Paul volgde mijn voorbeeld. Dadelijk trok de zwarte ons handig de kleren uit, sloot het raampje door

een schuif die in een sleuf bewoog en ging heen. Het was pikdonker en men hoorde alleen een soort eentonig geruis als van een waterstraal die al maar door op metaal valt. Dat eentonige geluid en de vermoeienis maakte dat ik weldra in diepe slaap viel, nauwelijks door flauwe en vage droomgezichten gestoord.

Toen ik wakker werd, was de kamer door een zwak licht verhelderd. De schuif was een beetje opgelicht en ik zag mijn makker nog slapen. Ik zocht mijn kleren en kleed me aan. Op het gerucht dat ik maakte kwam de bediende binnen. Hij schudde het hoofd alsof hij met een stout kind te doen had, kleed me weer uit en leidde me in een vertrek daar naast. Het was een badkamer. In het midden was een bekken van eironde vorm en zeegroen getint. Op de muur, met tegels bedekt als die van de eetkamer, waren fantastische vissen afgebeeld en naiaden die onder water zwommen. De ruimte rondom de badkuip was bedekt met zachte tapijten en kussens. De bediende ging in een hoek zitten, en toen ik uit het water kwam, droogde hij me af en wreef mijn ledematen en daarna deed hij me mijn kleren weer aan. Ik ging toen terug naar de slaapkamer en wakte Paul, die evenzo behandeld werd. Daarna werden we in de eetzaal binnengeleid, waar een maaltijd klaarstond die wat degelijke was dan die van de vorige dag. Er was voor verscheidene personen gedekt; we zouden dus met de familie eten. We waren daar nauwelijks, of de oude dokter kwam binnen en zei zonder ons te groeten:

"Jullie hebben lang geslapen, zoals het ook hoorde, het is bij twaalfen." Hij voelde ons de pols. "Dat gaat goed, de krachten komen terug. We zullen maar dadelijk aanvallen. Ik zal u mijn vrouw en kinderen voorstellen." En een van de gordijnen oplichten die tussen de zuilen hingen, riep hij. Dadelijk verscheen een nog mooie vrouw, op antieke wijze gekleed en begeleid door twee mooie naakte kinderen. Haar man stelde ons voor en vriendelijk stak ze ons beide handen toe. Ze lachte tegen ons en haar lieve ogen heetten ons welkom. De jongens staken ons hun wangen toe en we gaven hun een fikse zoen. "Mijn vrouw spreekt geen Frans, zei onze gastheer, als je met haar wilt praten, moet je onze taal leren. Dat zou ik u overigens toch aanraden, dan kan je je beter in de nieuwe omgeving thuis voelen. Maar we moeten aan tafel gaan, jullie zullen wel honger hebben." De moeder stuurde de kinderen even weg om zich te wassen en iedereen ging zitten.

Ik betuigde de goede dokter mijn dank en dien van mijn jongen reisgezel en gaf tevens mijn verwondering te kennen dat hij vreemdelingen, die bij toeval op de kust van zijn lang gestrand waren, zo zorgzaam en gastvrij behandelde. "Uw volk beoefent dus nog altijd die antieke deugd? Zei ik. Maar bij welk volk zijn we eigenlijk aangeland? En hoe komt het dat onze geleerden het bestaan er van niet eens kennen? Onderhoud uw land dan geen betrekkingen met andere delen van de wereld?" Ik was geneigd dat te denken en verlangend het te weten, te meer omdat de dokter gesproken had over de noodzakelijkheid de taal van het land te leren. Zou ons verblijf

te midden van dit volk dan zo lang duren? Maar hoe had onze gastheer dan vreemde talen geleerd, als hij nooit uit zijn land geweest was? Al die vragen verdrongen elkaar in mijn hoofd en ik wist niet waar ik het eerst naar zou vragen.

"We zullen daar zo meteen wel over spreken, antwoordden de dokter. Uw eerste zorg moet zijn goed te eten en nieuwe krachten te verzamelen." En daar ik naar zijn kinderen keek, ging hij voort: U bent zeker wel verwonderd te zien dat ik op mijn leeftijd nog zulke jonge kinderen heb. Ik ben ook heel laat getrouwd. Toen ik jong was heb ik veel gezworven, ik heb ook in Europa gereisd en ken Frankrijk vrij goed. Toen ze hebben gezien dat jullie Europeanen waren, zijn ze mij gaan halen, want ze weten dat ik veel talen ken en ook op de hoogte ben van u gebruiken. Hebben ze u goed behandeld voordat ik kwam?"

Ik vertelde hem de ontvangst die we hadden genoten en hij betuigde er zijn tevredenheid over. Maar zolang de maaltijd duurde, vermeid hij het, over ernstige dingen te spreken.

Eindelijk, toen we geluncht hadden en zijn vrouw en de twee jongens weg waren, riep hij de bediende, liet koffie brengen en zei toen: Ik heb zo-even niet op uw vragen willen antwoorden, omdat ten eerste het antwoord niet zo eenvoudig is en dan zou je het misschien niet erg aangenaam vinden. En de gezondheidsleer verbiedt om aan tafel over opwindende of te moeilijke onderwerpen te spreken. Ziehier, wat ik u kan meedelen: Zoals jullie al begrepen hebben, ben je aangeland bij een volk dat van de oude Grieken afstamt. Je weet waarschijnlijk dat een van de discipelen van Sokrates, Aristippos, op de Afrikaanse kust tegenover het moederland een kolonie heeft gesticht, Kurênê genaamd, of, zo hij die niet gesticht heeft, - koloniën groeien gewoonlijk van zelf - ten minste veel heeft bijgedragen tot haar grootheid en bloei. Die man, die veel miskend en belasterd is, was een buitengewoon mens. Het was een stoutmoedig en consequent denker. Hij vertegenwoordigt de antieke levensbeschouwing, tegenover Platoon die de christelijke denkwijze is toegedaan. De oudheid, ik bedoel de Grieken, want de Romeinen waren barbaren, was individualistisch. Haar ideaal was de levensvreugde; - al deze uitweidingen zijn noodzakelijk tot goed begrip van het geen volgt - Aristippos was een ware zoon van Athene, hij was een minnaar van schoonheid, van het zonnelicht, van vernuftige woordenstrijd, van paradoxen en van het genot in al zijn vormen. De kolonie heeft geluisterd naar zijn woord. De streek waar de Pentapolis (de 5 steden) lag was vruchtbaar, Het leven was niet moeilijk; een matige arbeid voorzag in alle behoeften. Het klimaat was zacht. Het volk was vreedzaam en onderhield betrekkingen met zijn naburen, zond karavanen tot in het hartje van Ethiopië, het had een uitgebreide zeehandel, maar maakte geen veroveringen. Het bepaalde zich er toe de wilde horden, die het omringden, te verdrijven en gaf zich over aan genoegens. Die uitbreiding van handel en scheepvaart was zeer aanzienlijk; de Kurenaïkers kenden bijna heel Afrika, tenminste de kuststreken. Toen de Romeinen, die dronken soldaten, die

vijanden van alle bevalligheid en alle vrijheid, het land hebben overstroomd en vooral toen later Justinianus het tot het christendom wilde bekeren, besloot het bestuur van de Pentapolis, dat niet buigen wilde onder het juk van die barbaren en toch begreep dat alle weerstand vergeefs zou zijn, de kolonie over te planten.

Een van onze oude zeelui had opgemerkt dat er, heel ver in het zuiden, een plaats was aan de Afrikaanse kust, waar de natuur in de rotsen een nauwe opening gevormd had, ontoegankelijk bij hoogtij, maar die bij eb open was. Hij zei dat er achter de rotsen een mooi onbewoond land lag, dat andere zeelui beweerden te hebben gezien. Het feit werd onderzocht en waar bevonden, en enige van de ondernemendste van onze voorvaderen maakten de verre reis en vestigden zich in het land. Het geheim werd niet verklapt, dank zij de waakzaamheid van de Archonten. Maar van tijd tot tijd vertrok er weer een afdeling kolonisten naar het zuiden en eindelijk stierf de Kurenaïsche kolonie uit, om te herleven op een plek waarvan niemand het bestaan vermoedde.

Men noemde het Hedonië (het land van genot), en de bewoners heetten natuurlijk Hedoniërs. Het land was niet onbewoond, maar de mensen die het bevolkte waren zachtmoedig en vredelievend van aard, daar ze zich nooit hadden hoeven te verdedigen tegen andere stammen. Ze hebben ons geholpen de grond te ontginnen. De bediende die in mijn dienst is, is een van hun afstammelingen. Naar het binnenland toe is het land besloten in een kring van hoge bergen die nog nooit iemand heeft overgetrokken. In dat vergeten hoekje van de aarde is onze beschaving bewaard gebleven en heeft ze zich ontwikkeld en met grote zorg onttrekken we haar aan het nieuwsgierige oog van de Europeanen. Het is zeldzaam dat vreemdelingen de engte ontdekken waarlangs jullie zijn binnengekomen, maar, zijn ze eenmaal binnen, dan kunnen ze er niet weer uit. Wij zouden u kunnen doden en we zouden het ongetwijfeld doen als het belang van de kolonie het vereiste, maar onze zeden zijn te zacht om gewelddadige handelingen niet te vermijden. Toch ben je onze gevangenen voor het leven."

Ik was ontzet bij het horen van dit bericht. En mijn vrouw die ik in Europa had gelaten en al mijn plannen voor de toekomst!

"Dokter, zei ik hem, u hebt medelijden met ons gehad, wees nu ook verder edelmoedig...."

"Wat kan ik er aan doen? Riep hij uit. Ik heb de wet niet gemaakt; en bovendien, het belang van een heel volk is van meer gewicht dan dat van twee personen. Als wij onze gevangenen weer loslieten, zou onze kolonie weldra bekend worden en met jullie helse oorlogswerktuigen zou je ons gauw vernietigen. - Bovendien, voegde hij er na enigen tijd bij, je mag nog wel blij zijn. Wij hebben u toch het leven gered en je zult menslievend behandeld worden. Denk aan het lot van de zeelui die met u meevoeren en wees dankbaar. Je komt te midden van ons leven, je zou vrienden maken, heel belangwekkende dingen zien en misschien ten slotte zeggen: ubi bene ibi patria."

Al pratende stond hij op en liep heen, ons overlatende aan onze overpeinzingen. We moesten er ons wel in schikken. Paul, die jong als hij was, alles nog al hoopvol inzag, trachtte me te troosten. "We zullen wel een middel vinden, zei hij, hier vandaan te komen, of ten minste om een brief naar Europa te sturen. We zouden ook op een onbewoond eiland hebben kunnen terecht komen, zoals Robinson, of in handen vallen van wilden die ons met huid en haar hadden opgegeten, of misschien ook wel eerst netjes schoongemaakt en gebraden, of ons tot slaven gemaakt. In plaats daarvan vinden we onze tafel voor ons gedekt en welopgevoede mensen die Frans praten. We hebben geen reden tot klagen."

Dat alles was waar en toch had het denkbeeld nooit Frankrijk weer te zien, noch mijn vrienden en kennissen en om altijd onder vreemden te leven, in een hoekje van de aardbol waarvan ik niet eens de juiste ligging kende, iets overstelpend, het wrede van het onherroepelijke. Ik stond op en ging in de tuin. Daar zag ik een gangetje waar ik inliep en ik stond op straat met Paul die me gevolgd was.

HOOFDSTUK 3

EERSTE KENNISMAKING MET DE KOLONIE

Als ik van "de straat" spreek, is dat uit Europese gewoonte, want de hele kolonie lijkt meer op een reusachtige tuin of park, waarvan de beschaduwde lanen omgeven zijn door huizen en villa's. Die tuin is van overweldigende rijken plantengroei. Het groen verbergt bijna volkomen de huizen en verspreidt overal zijn koele schaduw. Het plaveisel is vervangen door fluweelachtig gras, waar geruisloos de blote voeten van de voorbijgangers op lopen. Zo is de straat volmaakt rustig. Het enige geluid dat men hoort, zijn de gesprekken van de wandelaars, het geschreeuw of gezang van een vogel, het geblas van fonteinen en het opsputten van waterstralen en in de grote brede lanen, een zacht gebrom van luchttrams die snel langs hun metaaldraden vliegen en op sommige stations naar beneden dalen. Bij het woord *tram* zullen mijn lezers zeker denken aan die logge zwarte en vuile wagens waarin men bij ons de reizigers propt. Het lijkt er niet naar. Het zijn sierlijke huisjes met bloemslingers versierd en veelkleurige zeilen, of met kolommen waar zich bloeiende planten omwinden. Voor het vervoer van koopwaren of materialen ziet men metalen bakken sierlijk opengewerkt en verguld. Geen voorwerp dat het oog kwetst. Zo is de straat, zonder verlaten te zijn, gewoonlijk rustig; in de huizen kan men een dutje doen, muziek maken of filosoferen zonder te worden gestoord door het geratel van rijtuigen of het schrille geschreeuw van vensters. 's Nachts is de kalmte volkomen.

Die rust en dat bos en die indrukwekkende pracht van de tropische plantengroei, deden eensklaps de storm bedaren die in mij was opgestoken, zo machtig zijn de uitwendige en zintuiglijke invloeden. Ik stelde Paul voor, onze namiddag te gebruiken om in de stad wat rond te zien. Als we er toch moesten blijven, was het goed haar te kennen. En om een kans te hebben te ontsnappen, moesten we haar nog beter kennen. Het huis van de dokter was gemakkelijk weer te vinden: het stond tegenover het grootste gebouw waarin we een bad genomen hadden, de dag van onze aankomst. Van daar uit lopen verscheidene lanen in de vorm van een ster en stijgen langzaam op naar de bergen, of dalen naar de haven af. De zo gevormde sectoren worden gesneden door dwars lanen, zodat de hele kolonie op een reusachtig spinnenweb lijkt. Maar die regelmaat valt niet in het oog, want de lijnen worden uitgewist door een oceaan van groen, die ons eerst had doen denken aan een bos. Maar op sommige hoge punten krijg men ineens vergezichten langs de lanen, grote overzichten over het geheel.

De huizen staan gewoonlijk apart en zijn omringd door tuinen, maar dikwijls is ook een binnen tuin. Midden in elk gebouw is een open plek die de bewoners naar hun smaak kunnen inrichten. Sommige zetten er een marmeren bekken in met een fontein en standbeelden of zuilen, anderen maken er een groen heiligdommen van, nog andere stoppen het vol met

bloemen. Aan de voorkant en rondom de binnenplaats loopt gewoonlijk een galerij of veranda, waar men gaat rusten na de hitte en het werk van de dag.

Die dag zagen we maar een klein gedeelte van de stad, want ze is zeer uitgestrekt en maakte op ons de indruk zich al maar verder uit te strekken. Het was ook onvoorzichtig ons te veel te vermoeien en we keerden naar huis terug.

Onze gastheer kwam kort daarna thuis. "Het is nu half vijf, zei hij, wij eten om 5 uur. Jullie moeten er nu aan gaan denken onze taal te leren. Het is het oude Attisch, maar zeer vereenvoudigd en daar ik gezien heb dat jullie het al kunnen lezen, twijfel ik niet of je zult gauw vorderingen maken. Mijn vrouw en mijn kinderen zullen u wel les geven."

"Uw vrouw en uw kinderen? Maar die kennen geen Frans!"

"Des te beter voor u, je hebt maar de methode te volgen van de papegaaien en de kleine kinderen en daar jullie verstandiger bent dan die beide, zal het leren vlugger en zekerder gaan." Ik was benieuwd om te weten hoe of dat zou gaan. Niets was eenvoudiger. Gedurende de maaltijd werden we van niets bediend; we moesten de gerechten aanwijzen waarvan we wilden eten en dan werd ons de naam gezegd. Als we er voor de tweede maal van wilden hebben, moesten we dien naam herhalen. De kinderen hadden er veel schik in, en dat spelletje, dat in het vervolg dikwijls herhaald werd en bij verschillende gelegenheden, had dadelijk het voordeel ons af te leiden en vrolijk te stemmen. Intussen leerden wij er de taal mee. Na een week konden we kleine zinnetjes vormen over dagelijks voorkomende dingen en na drie maanden konden we vloeiend spreken. Paul vooral maakte snelle vorderingen. Hij speelde dikwijls met de kinderen en hoewel hij geen Grieks op school had geleerd, kende hij de Hedonische taal eerder dan ik.

HOOFDSTUK 4

KENMERKEN VAN DE HEDONISCHE BESCHAVING

"Onderhoudt men hier dan geen betrekkingen met de buitenwereld?" vroeg ik eens op een avond aan mijn gastheer.

"Wel zeker, we hebben reizigers en handelaars. Maar allen zijn doordrongen van het denkbeeld dat ze het land niet mogen verraden, dat het niet alleen een grote misdaad zou zijn, maar ook een grote domheid. Onze handelaars en zeelui geven zich uit voor Grieken of Arabieren, en op hun reizen kleden ze zich anders dan hier. Ze kennen ook wel wat van de talen die gesproken worden in de havens die ze aandoen. Dat zijn vooral de havens van de Middellandse zee en sommige aan de Oostkust van Afrika. U weet dat daar een taal gesproken wordt, de *lingua franca*, een soort mengelmoes van allerlei andere, maar voornamelijk bestaande uit Grieks en Italiaans. Die taal is bekend bij alle zee- en kooplui die in de havens zaken doen. Nu is natuurlijk in een dergelijk taal een vreemd accent niets opvallends. Zo heeft niemand argwaan of bespiedt onze gangen. Wij hebben grote pakhuizen vol koopwaren in één van de havenplaatsen van de Afrikaanse kust en onze zeelui gaan ze bij kleine hoeveelheden halen. Als we een grote in- en uitvoerhandel hadden, dan zouden we ten slotte wel opgemerkt worden. Maar we hebben andere behoefte dan jullie, eenvoudiger veelal en gemakkelijker te voldoen, onze steengroeve leveren ons de stenen om de huizen te bouwen, de planten geven ons hout, vruchten en kleren, de zee levert vissen in menigte, de bossen wild en als er een artikel is dat ons ontbreekt, dan kunnen we het leren kweken of vervaardigen. Van tijd tot tijd kopen we in Europa een werktuig, een boek of een of ander staaltje van een stof of een waar die we kunnen gebruiken en we maken het hier na of we wijzigen het naar onze behoefte. De grond verschaft ons goud en edelgesteente, wat ruim voldoende is voor al onze inkopen. U zit dus dat we net zo veel en zo weinig afgezonderd zijn als we zelf willen."

"Maar als dat zo is, zei ik, zou men misschien een brief naar Europa kunnen sturen. Zou ik, zonder u in het minste gevaar te brengen, mijn vrouw en mijn vrienden niet kunnen geruststellen?"

"Ik weet het waarlijk niet, zei hij. U zou de toestemming van de archonten moeten vragen.... Maar waarom wilt u schrijven? Uw vrouw zou vergeefs op u wachten, u bent voor haar verloren. U zou niets in de brief kunnen zetten dat iemand op het spoor bracht van uw verblijfplaats en zodoende een lijden verlengen dat u niet kunt verlichten. Bovendien zou u haar veroordelen tot een eeuwige staat van onbestorven weduwe. Dat zou erg zelfzuchtig zijn. Ik geloof trouwens niet dat een degelijke vergunning verleend zou worden."

Ik had moeite me gewonnen te geven. Maar ik moest het ten slotte wel doen, want ik begreep dat de dokter toch eigenlijk gelijk had. De volgende avond kwam hij bij me en zei: "Ik heb één van de archonten gesproken en

ik heb hem het volgende gevraagd: Zou mijn gast aan zijn vrouw die in Frankrijk is een brief kunnen schrijven waarin alleen deze woorden voorkwamen: "Ik ben in leven, maar gevangen op een plaats waarvan ik de juiste ligging niet ken. Ik word goed behandeld. Maar reken niet meer op mijn terugkomst." De archont heeft me geantwoord: "hij mag niets hoegenaamd schrijven. Wij zullen bovendien een wetsvoorstel aan het volk voorleggen waarbij aan ieder vreemdeling die in het land komt verboden wordt op enige wijze met de barbaren (dat wil zeggen de vreemdelingen) in verbinding te staan, want we hebben begrepen dat die verstandhouding of gevaarlijk of vruchteloos moet zijn en het is niet twijfelachtig of het volk zal de wet aannemen." - Ik heb hem toen gezegd dat u het plan om te schrijven al had opgegeven, maar ik meende dat het, om u allen tweestrijd te besparen, beter is dat u weet dat het onmogelijk is."

Ik bewonderde zijn kiene manier van handelen en ik zei: "mijn beste dokter, ik zal u nooit kunnen vergelden wat u voor ons doet. Maar ik wil te minste werken om mijn kost te verdienen en ook die van mijn jonge vriend. Als we in de kolonie moeten blijven, moeten we ons nuttig maken en niet meer tot last zijn voor onze medeburgers, als wij u zo mogen noemen."

Mijn gastheer keek me verwonderd aan.

"Ik ben rijk genoeg," zei hij, "om die last waarvan u spreekt niet te gevoelen, maar al was het zo niet, dan zouden er nog altijd genoeg mensen zijn die jullie in hun huis zouden willen opnemen, als je je gedragen wilt naar de zeden en gebruiken van het land." Ik begrijp echter heel goed dat u naar bezigheid verlangt, want men is alleen echt gelukkig als men geregeld werk te kiezen dat u het beste schikt. Leer maar eerst onze taal en onze zeden kennen."

Maar ik hield vol. "Ik ben liever," zei ik, "een eenvoudige werkman, lastdrager, of wat dan ook, dan dat ik zo op kosten van een ander leef."

"Ik ken uw Europees vooroordeel," zei hij, "en hoewel ik het niet goedkeur - want er ligt een onaardige bedoeling aan ten grondslag - zal ik trachten u tevreden te stellen." Ik zal u morgen de Ambachtsschool laten zien en Paul kan wel meegaan, dat zal heel leerzaam voor hem zijn. Ik geloof zelfs dat het voor hem nog nodig is een ambacht te leren dan voor u, want op zijn leeftijd is het gevaarlijk niets om handen te hebben."

Er waren nog verscheidene punten waarover ik inlichtingen wenste en daar de dokter die avond vrij was, greep ik de gelegenheid aan hem te ondervragen. "Waarom," begon ik, "maakt u alle vreemdelingen voor barbaren uit terwijl jullie zo barbaarse instelling hebben behouden als de slavernij?" Jullie zijn toch wel genoodzaakt onze meerderheid te erkennen, daar je bij ons die werktuigen, die boeken, die artikelen haalt waarvan u gesproken hebt."

"Ik vind uw vraag een beetje naïef. Erkennen de Fransen de meerderheid van de Chinezen omdat ze bij hun thee, porselein en bronzen beeldjes weghalen? Als twee volken en twee landen heel verschillend zijn en ver van elkaar af liggen, dan is er veel kans dat de ene artikelen heeft die de andere

niet bezit. En als er zoveel volken zijn die meewerken aan het gemeenschappelijk beschavingswerk en daaronder volken die zo rusteloos zoeken en tobben als de Europeanen, dan zou het wel een wonder zijn als ze niet dikwijls iets nieuws vonden en als ze ons zelfs op sommige punten niet vooruit waren. Zo bijvoorbeeld op het gebied van stoommachines en de toepassing van de elektriciteit, hebben jullie prachtige dingen gevonden, - maar ook al de nadelen er van gehad. Als we u dan ook voor barbaren uitmaken, oordelen we meer naar het geheel van uw toestand en levenswijze. We zien dat bij jullie de grote meerderheid van het volk ruw en gemeen is; ze kennen geen vrijen tijd, niets van wat waarde aan het leven geeft; hun voedsel is onvoldoende en van slechte hoedanigheid, hun liefde is dierlijk en onrein. Jullie behandelt ze trouwens zelf al onreine dieren. In het voorbijgaan vermijdt je hun aanraking, zelden richt je het woord tot hun, want er zijn tussen u geen gemeenschappelijke belangen of denkbeelden. Het zijn andere mensen, het is bijna een ander ras. En dat noem je beschaving? Waar ziet u in Europa een beschaafd volk? Een *volk* wel te verstaan, een heel volk! Er is er geen. Er zijn enkele beschaafde individu's, maar ze hebben recht niet naar beneden te worden getrokken door de anderen. Want het contact met onbeschaafde maakt onbeschaafd. Uw welopgevoede mensen - ik bedoel de hoog ontwikkelde - zijn als standbeelden in de werkplaats van een beeldhouwer. Ze staan tussen hopen kalk en onbehouwen materiaal en men zou kunnen zeggen dat ze er zich niet goed van losmaken. Er zijn er veel waarvan de benen nog niet af zijn, of die half bedolven staan onder het puin en allen zijn min of meer bezoedeld door de onreine omgeving...

"Dokter, hoe komt het dat u op de hoogte bent van onze gewoonte en dat u zo goed Frans kent?"

"Ik heb u al gezegd, dat ik veel gereisd heb. Ik heb in Europa medicijnen gestudeerd en college gelopen bij uw beroemdste geleerden; Pasteur, Charcot en anderen. Er zijn bij ons altijd mensen die zo vrijwillig in ballingschap gaan om de kolonie op de hoogte te houden van de laatste vorderingen van de wetenschap. Maar het is niet allen een opoffering, het is tegelijkertijd een onderscheiding. Men kiest voor dergelijke zendingen de bekwaamste uit en bij hun terugkomst zijn ze verzekerd van een schitterende positie."

"U erkent dan toch, merkte ik op, dat onze barbaarsheid nog wel iets goeds heeft, daar u bij ons komt leren."

"Er zijn in Europa meer zieken dan bij ons, antwoordde hij en daardoor zijn jullie beter in staat de ziekten te bestuderen. Overigens wil ik in het geheel niet jullie wetenschap loochenen. Die maakt juist het gevaarlijke en verderfelijke van uw barbaarsheid uit. Jullie zijn geleerde barbaren en bijgevolg veel erger dan de anderen. De wilden doden hun vijanden heel naïef om ze op te eten; dat is een reden die te billijken is; de wilde dieren doen net zo. Maar jullie doden ze in veel groter aantal en met vernuftig bedachte werktuigen, maar zonder enig nut, alleen ten gevolge van een

politieke of financiële combinatie: En daarbij - en die huichelarij is een vaste trek van de Europese maatschappij - zegt niemand dat hij de oorlog wil, maar ellen verklaren dat hij een onvermijdelijk kwaad is. Hoe kan hij dat zijn, als niemand hem wenst? Gaan de geweren en de oorlogsverklaringen dan van zelf af? Maar we zijn weer ver van ons onderwerp afgedwaald. We spraken over de geneeskunde. Ja, zeker, er zijn delen van die wetenschap of die kunst waarin men bij u verder is, maar er zijn er ook die bij ons beter worden beoefend. De hygiëne bijvoorbeeld, de profylaxis, de cosmetiek. Die laatste, die een ware kunst is, is bij u bijna onbekend, of liever men beoefent ze averechts, men houdt er een soort anti-cosmetiek op na. Geen wonder dan ook dat de Europeanen zo lelijk zijn."

"Hoe bedoelt u dat?". "Ik bedoel dat men er zich meer op toelegt de mens lelijk te maken dan hem mooier te maken. Men geeft zich alle mogelijke moeite het menselijke lichaam, zoals de natuur het gemaakt heeft, te misvormen. Daarover hadden onze voorvaders, de oude Grieken, veel juister denkbeelden. Zij beminden het naakt, want ze vonden dat de menselijke vormen mooi zijn. Jullie vinden dat het onfatsoenlijk is naakt rond te lopen, zoals de wilden en jullie hebben kleren aangetrokken. Het was misschien noodzakelijk in uw klimaat en in dat opzicht heb je niet volkomen ongelijk. Men moet echter niet vergeten dat een te warm omhulsel het weerstandsvermogen van het lichaam verzwakt en de regulerende werking van de huid vermindert. In alle gevallen had je kunnen trachten gemakkelijke, soepele kleren aan te doen, die het lichaam toelieten zich vrij te bewegen en te ontwikkelen en die de natuurlijke schoonheid van vormen deden uitkomen. Maar nee. Jullie kleren hebben ieder een eigen vorm en in plaats dat ze zich naar het lichaam voegen, moet het lichaam zich naar hun voegen. Om mooi te zijn, menen uw vrouwen dat ze hun middel moeten insnoeren en de borstkas moeten vernauwen met een folterwerktuig dat ze korset noemen, dat hen noodzaakt zich stijf rechtop te houden en hun rug en lendenen de bevallige en buigzame lijnen geeft van een plank. In plaats van zich tevreden te stellen met hun natuurlijke haarstijl, bouwen ze er een heel kapsel van, branden de haren met gloeiende ijzers of maken zich halve dagen lang ontoonbaar door papillotten. Evenals het middel nooit dun genoeg is, zijn de voeten nooit klein genoeg. Het ideaal zou zeker de vrouw zonder voeten zijn. Men pijnigt de voeten en krijgt likdoorns door ze in een te nauw schoeisel te dwingen. Sommige doorboren zich zelfs de oorlellen, om er ringen en belletjes in te steken. Waarom doorboren ze zich niet ook het tussenschot van de neus of de bovenlip?

Maar daarmee houdt het niet op, want in weerwil van al die pogingen blijft er nog veel van de natuurlijke lichaamsvorm over. Wat men niet kan vervormen, dat stopt men weg. Daartoe dienen mouwen in de vorm van hammen of ballons, rokken die de benen helemaal verbergen, die prachtige kolommen die de menselijke torso dragen en ze vervangen door een toestel dat lijkt op een ton of een tafelschel. Soms voegt men er van achteren nog